

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821*

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΛΑΖΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ, ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΠΘ

*Παρουσίαση βασισμένη στο βιβλίο «Γυναίκες και Επανάσταση 1821», εκδόσεις Διόπτρα, 2021

Δομη παρουσίασης 1/2

- Εισαγωγή – Οι γυναίκες στον πόλεμο
- Οι γυναίκες στην επανάσταση του 1821 και στον αγώνα της ανεξαρτησίας – Επισκόπηση
- Η παρουσία των γυναικών στην ιστοριογραφία της επανάστασης
- Γυναίκες: μια ιδιαίτερη κατηγορία ιστορικής ανάλυσης
- Γυναίκες στη Φιλική Εταιρεία – γυναίκες διανοούμενες
- Η εικόνα της γυναίκας – μαχήτριας στα δημοτικά τραγούδια / Οι Σουλιώτισσες

Δομή παρουσίασης 2/2

- Γυναίκες ως θύματα
- Η καθημερινή ζωή των γυναικών
- «Γυναίκες εν πολέμω». Ένα παράδειγμα: οι γυναίκες στην πολιορκία του Μεσολογγίου
- Επώνυμες γυναίκες της επανάστασης και του αγώνα: Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα και Μαντώ Μαυρογένους
- Γυναίκες στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής
- Γυναίκες πρόσφυγες
- Γυναίκες στο λυκαυγές της λευτεριάς
- Ο πολιτικός αποκλεισμός των γυναικών στο νέο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος

Εισαγωγή – Οι γυναίκες στον πόλεμο

- Ο πόλεμος και η επανάσταση σε όποια εποχή κι αν συμβούν δεν ευνοούν το γυναικείο φύλο
- Ο πόλεμος υπόθεση των ανδρών

Γυναίκες και επανάσταση 1821

- Οι γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι (άμαχοι) = αδύναμοι κρίκοι των πολεμικών συγκρούσεων.
- Γυναίκες θύματα : σφαγές, βομβαρδισμοί – συγκρούσεις, προσφυγιά-φυγή, λεία πολέμου, εύκολα αναλώσιμες
- Συμμετέχουν με παθητικό τρόπο ενεργά στην πολεμική προσπάθεια
- Λίγες οι εξαιρέσεις

Η παρουσία των γυναικών στην ιστοριογραφία της Επανάστασης

- Οι ίδιες οι γυναίκες ελάχιστα τεκμήρια άφησαν για τη ζωή τους τον καιρό του Αγώνα.
- Η φωνή τους καταγράφηκε μόνο αποσπασματικά
- Οι ιστορίες των γυναικών είναι σιωπηρές αλλά και διαμεσολαβημένες
- Ό,τι μαθαίνουμε για τις γυναίκες είναι μέσα από τα γραπτά των αντρών που έζησαν τα γεγονότα ή έγραψαν για αυτά στα αμέσως μεταπαναστατικά
- «Εφημερίς των Κυριών» στα τέλη 19^{ου} αιώνα αναδεικνύει 'συμμετοχή γυναικών
- Εκαντοταετηρίδα της Επανάστασης (Σωτηρία Αλιμπέρτη)

Γυναίκες: μια ιδιαίτερη κατηγορία ιστορικής ανάλυσης

- Γυναίκες : μη ενιαία κατηγορία
- Διαφορετική ήταν η θέση της γυναίκας στις πόλεις, διαφορετική στην ύπαιθρο.
- Άλλη ήταν η ζωή της γυναίκας αγρότισσας και άλλη της γυναίκας αστής.
- Άλλη η ζωή της γυναίκας στην ηπειρωτική Ελλάδα και άλλη στα νησιά.
- Διαφορετική η ζωή των ευπόρων και άλλη των φτωχών.

Οι γυναίκες στον προεπαναστατικό ελλαδικό χώρο

- Περιορισμοί και έλλειψη μόρφωσης κρατούσαν «θεόκλειστες» τις γυναίκες στο σπίτι, τουλάχιστον μέχρι να παντρευτούν.
- Οι γάμοι κανονίζονταν από τις οικογένειες
- Η μόρφωση θεωρούνταν περιττή
- Φθορά γυναικείου σώματος
- Αρρώστιες – επιδημίες
- Η δύσκολη ζωή της αγρότισσας

Γυναίκες στη Φιλική Εταιρεία – γυναίκες διανοούμενες

- Στον κατάλογο που παραθέτει ο Φιλήμων δεν υπάρχει κανένα γυναικείο όνομα.
- Η περίπτωση της Κυριακής Ναύτου
- Λίγες οι μνημένες γυναίκες
- Φαναριώτισσες και αστές
- Μπουμπουλίνα
- Μαυρογένους
- Η Φιλόμουσος Εταιρεία
- Ρωξάνδρα Στούρτζα

Γυναίκες διανοούμενες

- Ευανθία Καϊρη
- Ελισάβετ Μουτζάν – Μαρτινέγκου
- Μητιώ Σακελλαρίου

Αποτελούσαν εξαιρέσεις

Η εικόνα της γυναίκας - μαχήτριας

- Συμμετοχή των γυναικών στις πολεμικές επιχειρήσεις.
- Η γυναίκα πολεμίστρια είναι ανδρειωμένη.
- Δείχνει απaráμιλλο σθένος και γενναιότητα.
- Μοιράζεται τους κινδύνους του πολέμου με θάρρος και παλληκαριά.
- Συνεισφέρει στον εφοδιασμό των πολεμιστών με τρόφιμα και πολεμοφόδια.
- Εργάζεται σε βοηθητικές αλλά απαραίτητες εργασίες. Υφίσταται βάσανα και συμφορές.
- Αιχμαλωτίζεται, βασανίζεται και θανατώνεται.
- Σπανιότερα ζώνεται και η ίδια τα άρματα και διακρίνεται στα πεδία των μαχών.

Οι γυναίκες στην πολιορκία του Μεσολογγίου

- Οι γυναίκες βγήκαν από την κοινωνική τους απομόνωση και συμμετείχαν ενεργά στην άμυνα της πόλης.
- Κύρια ασχολία τους η κατασκευή και η επιδιόρθωση του τείχους.
- Φτωχές γυναίκες ασχολούνταν και με την επικίνδυνη εργασία της κατασκευής πολεμοφοδίων.
- Συμμετείχαν στην περίθαλψη των ασθενών και των τραυματιών.
- Παρασκεύαζαν αυτοσχέδια φάρμακα, κατασκεύαζαν επιδέσμους και πρόσφεραν ρουχισμό στους έχοντες ανάγκη.

-

Η τύχη των αμάχων στο Μεσολόγγι

- Πρόσφυγες στη Ζάκυνθο και τον Κάλαμο
- Η παρολίγον θανάτωση
- Η συμμετοχή στην Έξοδο
- Οι μαζικές αιχμαλωσίες

Γυναίκες σκλάβες στα παζάρια της Ανατολής

- Δουλεία: νομιμοποιημένη πρακτική στην Οθωμανική Αυτοκρατορία
- Φοβερές οι συνέπειες της αιχμάλωσias
- Σφαγές Χίου, Κάσου, Ψαρών
- Πελοπόννησος – επιδρομές Ιμπραήμ

Τι άλλαξε τελικά στη ζωή των γυναικών στο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος;

- Ο πολιτικός αποκλεισμός των γυναικών που ίσχυε κατά την οθωμανική περίοδο συνεχίστηκε και στο νέο ελληνικό κράτος
- Το 1864 που θεσπίστηκε το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας, ο αποκλεισμός των γυναικών θεωρήθηκε αυτονόητος
- Εκπαίδευση δύο ταχυτήτων